Journal of PHILOLOGICAL STUDIES Noyabr 2026, Cild: 1, Sayı: 4, s. 75−80
Journal of PHILOLOGICAL STUDIES November 2026, Volume: 1, Issue: 4, pp. 75−80
DOI: https://doi.org/10.36719/3137-0586/4/75-80

Divan ədəbiyyatının tədrisində mətn üzərində iş məcazlar və poetik fiqurlar

Lalə Nağıyeva

Xülasə. *Məqalədə divan ədəbiyyatının tədrisində mətn üzərində işin təşkili, məcazların və poetik fiqurların öyrədilməsinin metodik xüsusiyyətləri araşdırılır. Tədqiqatın məqsədi klassik poetik mətnlərin məzmun, dil və obraz xüsusiyyətlərinin əlaqəli mənimsənilməsi üçün uyğun tədris üsullarını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Nəzəri təhlil, müqayisə və yaxından oxu üsulları əsasında Füzuli poeziyasında bədii ifadə vasitələrinin funksional xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilir. Məqalədə təşbeh, istiarə, mübaliğə, təzad, təkrir və bədii sualın müəyyənləşdirilməsi ilə yanaşı, onların emosional təsirinin və məna yaratmaq imkanlarının açıqlanması əsaslandırılır. İfadəli oxu, lüğət işi, problemli suallar, qrup müzakirələri və yaradıcı tapşırıqlar mətnin şüurlu qavranılmasını dəstəkləyən fəaliyyətlər kimi təqdim olunur. Şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinin, dil hazırlığının və fərdi ehtiyaclarının nəzərə alınması tədrisin təşkilində mühüm şərt sayılır. Qiymətləndirmədə termin biliyi, mətnə əsaslanan şərh və poetik vasitələrin funksiyasını izah etmək bacarığı ön plana çəkilir. Təklif olunan yanaşma klassik irsə marağın artırılmasına, estetik duyumun və müstəqil düşünmənin inkişafına yönəlir. Metodik modelin praktik səmərəsinin müəyyənləşdirilməsi üçün sinif müşahidələri və empirik araşdırmaların aparılması tövsiyə olunur.*

Açar sözlər: *divan ədəbiyyatı, mətn üzərində iş, məcaz, poetik fiqur, bədii təhlil, klassik poeziya, tədris metodikası*

Bakı Dövlət Universiteti, magistrant, Bakı, Azərbaycan
E-poçt: esmira.hesenzade.97@mail.ru
Daxil oldu: 10 Mart 2026; Qəbul edildi: 26 May 2026; Onlayn dərc edildi: 5 Noyabr 2026
© Müəllif(lər) 2026. Bu açıq girişli məqalə Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyasının (CC BY-NC 4.0) şərtlərinə uyğun olaraq yayımlanmışdır.

Text Based Work in Teaching Divan Literature Tropes and Poetic Figures

Lala Naghıyeva

Abstract. *This article examines the organization of text-based work and the methodological aspects of teaching metaphors and poetic figures within the context of Divan literature. The study aims to identify appropriate teaching methods that facilitate an integrated understanding of the content, language, and imagery of classical poetic texts. Drawing on theoretical analysis, comparative study, and close reading techniques, the article explores the functional characteristics of artistic expressive devices in the poetry of Fuzuli. Beyond merely identifying devices such as simile, metaphor, hyperbole, antithesis,*

repetition, and rhetorical questions, the article emphasizes the importance of explaining their emotional impact and their role in creating meaning. Activities such as expressive reading, vocabulary work, problem-based questioning, group discussions, and creative assignments are presented as means to foster a conscious comprehension of the text. Consideration of students' age-related characteristics, linguistic proficiency, and individual needs is regarded as a crucial factor in organizing the teaching process. The assessment prioritizes knowledge of terminology, text-based interpretation, and the ability to explain the function of poetic devices. The proposed approach aims to foster interest in classical heritage and to develop aesthetic sensibility and independent thinking. Conducting classroom observations and empirical research is recommended to determine the practical effectiveness of the methodological model.

Keywords: *divan literature, text analysis, metaphor, poetic figure, literary analysis, classical poetry, teaching methodology*

Baku State University, Master Student, Baku, Azerbaijan
E-mail: esmira.hesenzade.97@mail.ru
Received: 10 March 2026; Accepted: 26 May 2026; Published online: 5 November 2026
© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Divan ədəbiyyatı Azərbaycan klassik ədəbi irsinin öyrənilməsində mühüm yer tutur (Bayram, 2023). Bu ədəbiyyatın tədrisi şagirdləri müxtəlif tarixi dövrlərin düşüncə və ifadə formaları ilə tanış edir, onların poetik dil haqqında təsəvvürlərini genişləndirir. Klassik şeirdə məhəbbət, ayrılıq, sədaqət, iztirab və mənəvi kamillik kimi mövzular zəngin obrazlar vasitəsilə ifadə olunur. Həmin obrazların anlaşılması sözlərin lüğəvi mənasının bilinməsi ilə yanaşı, onların mətn daxilində qazandığı məcazi mənanın və yaratdığı emosional təsirin dərk edilməsini tələb edir.

Divan ədəbiyyatının tədrisində əsas çətinliklərdən biri klassik poetik dil ilə şagirdin gündəlik danışıq dili arasındakı məsafədir. Ərəb və fars mənşəli sözlər, tarixi dil formaları, fərqli sintaktik quruluşlar və ənənəvi obrazlar mətnin ilkin qavranılmasını çətinləşdirə bilər. Buna görə müəllim məzmunun izahı ilə poetik xüsusiyyətlərin təhlilini əlaqələndirməlidir. Şeirin yalnız müasir dildə nəql edilməsi onun əsas fikrini aydınlaşdırsa da, obrazlılığını, ahəngini və ifadə incəliklərini tam şəkildə çatdırmaya bilər.

Mətn üzərində işin mühüm istiqamətlərindən biri məcazların və poetik fiqurların funksional təhlilidir. Şagird təşbeh, istiarə, mübaliğə, təzad və bədii sual kimi anlayışların tərifləri bilməklə yanaşı, onların konkret əsərdə hansı məqsədlə işlədildiyini də izah etməlidir. Poetik vasitənin adının müəyyənləşdirilməsi təhlilin başlanğıcıdır; onun məna və emosional təsir yaratmaq imkanlarının açıqlanması isə daha dərin anlama səviyyəsini göstərir (Dilçin, 1983).

Ədəbiyyat tədrisinin məqsədi əsər haqqında məlumat vermək, oxuyub-anlama, şərhetmə və yaradıcı düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir. Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun metodik materialında da anlayaraq oxuma, şifahi və yazılı ifadə, təxəyyül və yaradıcı təfəkkür ədəbiyyat tədrisinin əsas istiqamətləri sırasında göstərilir (Əsədova, 2023). Bu baxımdan divan şeiri üzərində iş şagirdin müşahidə aparmasına, sual verməsinə və mülahizələrini mətn nümunələri ilə əsaslandırmasına şərait yaratmalıdır.

Məqalənin məqsədi divan ədəbiyyatının tədrisində məcazların və poetik fiqurların öyrədilməsi üçün mətnə əsaslanan metodik yanaşma təqdim etməkdir. Bu məqsədə uyğun olaraq klassik mətnin ilkin

qavranılması, poetik vasitələrin müəyyənləşdirilməsi, onların funksiyasının izahı və əldə olunan biliklərin yaradıcı tapşırıqlarda tətbiqi arasındakı əlaqə araşdırılır.

Material və metodlar

Məqalə nəzəri-metodik xarakter daşıyır. Araşdırmada ədəbiyyatşünaslıq anlayışlarının izahından, poetik mətnin yaxından oxusundan, müqayisəli təhlildən və tədris fəaliyyətlərinin mərhələli modelləşdirilməsindən istifadə edilmişdir. Empirik dərs müşahidəsi və eksperiment aparılmadığından təqdim olunan nəticələr nəzəri təhlilə və metodik təkliflərə əsaslanır.

Əsas bədii material kimi Füzulinin "Məni candan usandırdı…" qəzəlinə müraciət edilmişdir (Füzuli, 2005). Poetik vasitələr sözün mənası, nitqin quruluşu və emosional təsir arasındakı münasibət əsasında təhlil olunmuşdur. Tədris fəaliyyətlərinin təşkilində anlayaraq oxuma və yaradıcı təfəkkürün inkişafına yönələn metodik yanaşmalar, eləcə də divan mətnləri üzrə fəaliyyətlərin layihələndirilməsi təcrübəsi nəzərə alınmışdır (Benzer & Ulu, 2024; Əsədova, 2023). Müqayisədə ilkin poetik ifadə ilə onun sadələşdirilmiş variantı arasındakı məna və ifadə fərqləri əsas götürülmüşdür.

Nəticələr

Mətn üzərində işin təşkili üçün bir-birini tamamlayan altı mərhələ müəyyənləşdirilmişdir: ilkin oxu və təəssüratların ifadəsi, lüğət işi, məzmunun aydınlaşdırılması, məcazların təhlili, poetik fiqurların funksiyasının müəyyənləşdirilməsi və yaradıcı tətbiq. Bu mərhələlər sabit dərs sxemi kimi deyil, mətnin çətinliyinə və şagirdlərin hazırlığına uyğunlaşdırıla bilən fəaliyyət ardıcıllığı kimi nəzərdə tutulur.

İlkin oxu mərhələsində mətnin bütöv emosional təsirinin qavranılması əsasdır. İfadəli oxudan sonra şagirdlər şeirdə üstünlük təşkil edən hissi, lirik qəhrəmanın müraciət etdiyi tərəfi və diqqətçəkən sözləri müəyyənləşdirirlər. Bu mərhələdə bütün poetik vasitələrin adlandırılması tələb edilmir. Məqsəd mətnə maraq yaratmaq və sonrakı təhlil üçün ilkin müşahidələri toplamaqdır (Rosenblatt, 1995).

Lüğət işi zamanı çətin sözlər yalnız müasir qarşılıqları ilə izah olunmur, onların konkret misrada qazandığı məna da araşdırılır. "Yar", "hicran", "cəfa", "vəsl" və "fəğan" kimi sözlərin emosional çalarları nəzərdən keçirilir. Şagirdə sözün lüğəvi mənası ilə mətndəki funksiyası arasında əlaqə qurmaq tapşırılır. Beləliklə, lüğət işi mətnin şərhinə xidmət edən fəaliyyətə çevrilir (Pala, 2004).

Müqayisəli təhlildə poetik ifadə onun sadələşdirilmiş variantı ilə qarşılaşdırılır. Şagird əvvəlcə beytin məzmununu nəsrlə ifadə edir, sonra ilkin mətnə qayıdaraq hansı obrazın, ahəngin və məna çalarının dəyişdiyini müəyyənləşdirir. Bu üsul məzmunu anlama ilə bədii ifadəni qiymətləndirmə arasındakı əlaqəni aydınlaşdırmağa yönəlir.

Yaradıcı tətbiq mərhələsində şagirdlər müəyyən hissi adi cümlə və məcazi ifadə ilə təqdim edir, xəbər cümləsini bədii suala çevirir və ya seçilmiş obrazın təsirini izah edirlər. Bu tapşırıqların məqsədi klassik şairin üslubunu təkrarlamaqdan daha çox, poetik vasitələrin yaranma və işlənmə mexanizmini anlamaqdır.

Nəzəri təhlil əsasında müəyyənləşdirilən əsas metodik nəticə məzmunun anlaşılması ilə poetik vasitələrin təhlilinin əlaqəli təşkil edilməsinin zəruriliyidir. Məcaz və poetik fiqur mətndən ayrılaraq öyrədildikdə şagird termini yadda saxlaya bilər, lakin onun əsərdəki vəzifəsini izah etməkdə çətinlik çəkər. Buna görə təhlil "Hansı vasitə işlənmişdir?" sualından "Bu vasitə fikri və hissi necə ifadə edir?" sualına doğru inkişaf etdirilməlidir (Əsədova, 2023).

Məcazların öyrədilməsində sözün həqiqi və köçürülmüş mənalarının müqayisəsi əlverişli başlanğıc nöqtəsidir. Məsələn, qəlbin yanması haqqında poetik ifadədə fiziki hadisədən çox, güclü iztirab və ya məhəbbətin təsiri nəzərdə tutula bilər. Şagird yanğının ağrı, güc və hər şeyi bürümə xüsusiyyətləri ilə

insanın daxili vəziyyəti arasında əlaqə qurduqda obrazın yaranma mexanizmini anlayır. Bununla belə, məna konkret mətnin kontekstində müəyyənləşdirilməlidir (Lakoff & Turner, 1989).

Təşbehin təhlili müqayisə olunan tərəflərin və onların ortaq əlamətinin açıqlanmasına əsaslanır. Klassik poeziyada üzün aya, boyun sərvə, saçın gecəyə bənzədilməsi kimi obrazlar araşdırılarkən şagird yalnız bənzətmənin tərəflərini göstərməməlidir. O, seçilmiş müqayisənin hansı təsəvvürü yaratdığını da izah etməlidir. Üzün aya bənzədilməsi parlaqlıq, boyun sərvə bənzədilməsi isə ucalıq və zəriflik haqqında təsəvvür yarada bilər. Bu izahlar dəyişməz mənalar kimi qəbul edilməməli, mətnlə yoxlanılmalıdır.

İstiarənin mənimsədilməsi təşbehlə müqayisə vasitəsilə asanlaşdırıla bilər. Müəllimin tədris məqsədilə hazırladığı "üzü ay kimi parlaqdır" ifadəsi ilə bir şəxsə "ayım" deyə müraciət edilməsi arasında fərq göstərilə bilər. Birinci halda müqayisə açıq ifadə olunur, ikinci halda isə bir varlığın adı digərinə köçürülür. Sonrakı mərhələdə şagird bu fərqi klassik mətn daxilində müəyyənləşdirir və istiarənin ifadəni necə yığcamlaşdırdığını açıqlayır.

Poetik fiqurların öyrədilməsində bədii sual funksional təhlil üçün əlverişli imkan yaradır. Füzulinin:

"Məni candan usandırdı, cəfadan yar usanmazmı?" (Füzuli, 2005, "Məni candan usandırdı…" qəzəli, 1-ci misra)

misrasında sualın ünvanı, cavab gözləntisi və emosional məzmunu araşdırıla bilər. Şagirdlər bu sualın məlumat almaqdan əlavə, şikayət və inciklik ifadə etdiyini mətnin məzmununa əsasən izah edirlər. Misranın xəbər cümləsinə çevrilməsi və ilkin variantla müqayisəsi sual formasının yaratdığı təsiri daha aydın göstərir.

Həmin misra söz təkrarı və qarşılaşdırma baxımından da təhlilə imkan verir. "Usandırdı" və "usanmazmı" sözlərində eyni kökün işlənməsi aşiqin və yarın vəziyyətlərini əlaqələndirir. Bir tərəfdə cəfadan bezən lirik qəhrəman, digər tərəfdə isə cəfa etməkdən usanıb-usanmadığı soruşulan yar dayanır. Belə təhlil təkrarın yalnız səs və söz uyğunluğu yaratmadığını, məna münasibətini də gücləndirdiyini göstərir.

Təzadın öyrədilməsi əksmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi ilə məhdudlaşmamalıdır. Qarşılaşdırma sözlər, vəziyyətlər və münasibətlər arasında yarana bilər. Vüsal və hicran, sevinc və kədər kimi anlayışların əlaqəsi lirik qəhrəmanın daxili vəziyyətini açıqlamağa xidmət edir. Məhəbbətin həm sevinc, həm də iztirab mənbəyi kimi təqdim edilməsi hissin mürəkkəbliyini araşdırmağa imkan verir.

Mübaliğənin təhlilində real hadisə ilə bədii məqsəd arasında fərq göstərilməlidir. Şagird poetik təsviri yalnız gündəlik reallıq meyarları ilə qiymətləndirdikdə mətnin emosional məzmununu tam qavramaya bilər. Həddindən artıq böyüdülmüş iztirab təsviri hissin gücünü görünən hala gətirir. Buna görə təhlildə "Bu hadisə mümkündürmü?" sualı ilə yanaşı, "Şair belə ifadə ilə nəyi gücləndirir?" sualı da verilməlidir.

Təlmih üzərində iş mətnin mədəni əlaqələrinin açıqlanmasına xidmət edir. Tanınmış bir şəxsə, hadisəyə və ya süjetə işarə olduqda şagirdlərə zəruri məlumat təqdim edilir. Leyli və Məcnun obrazlarının xatırladılması zamanı əsas məsələ həmin obrazların konkret beytdə hansı hissi və münasibəti ifadə etməsidir. Əlavə məlumat poetik mətnin təhlilini əvəz etməməli, onun mənasının anlaşılmasına kömək etməlidir.

Təhlil nəticəsində qiymətləndirmə üçün də funksional meyarlar müəyyənləşdirilir. Şagirdin poetik vasitəni tanıması ilə yanaşı, uyğun nümunəni seçməsi, məna əlaqəsini göstərməsi, emosional təsiri açıqlaması və mülahizəsini əsaslandırması nəzərə alınmalıdır. Bu meyarlar termin biliyi ilə mətnin şüurlu anlaşılmasını birlikdə qiymətləndirməyə imkan verir.

Müzakirə

Divan ədəbiyyatının tədrisinə dair meta-sintezdə mətnlərin şagird xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılması və müxtəlif üsullardan istifadə imkanları vurğulanır (Büker, 2025). Benzer və Ulu (2024) divan mətnləri əsasında danışıq fəaliyyətlərinin layihələndirilməsini araşdırırlar. Hazırkı məqalənin təklifi isə poetik vasitənin tanınmasından onun funksiyasının mətnlə əsaslandırılmasına keçidi fəaliyyət ardıcıllığı kimi qurur. Bu uyğunluq təklif olunan modelin praktik səmərəsinin təsdiqi hesab edilə bilməz.

Təklif olunan yanaşma divan ədəbiyyatının tədrisində mətnin bütövlüyünün qorunmasına yönəlir. Klassik şeirdə ayrı-ayrı poetik vasitələr qarşılıqlı əlaqədə işləyir. Bir beytdə istiarə, təzad və bədii sual eyni vaxtda iştirak edə bilər. Bu vasitələrin hər birini ayrıca göstərmək faydalı olsa da, sonrakı mərhələdə onların birlikdə yaratdığı məna izah edilməlidir. Əks halda təhlil terminlərin sadalanmasına çevrilə bilər.

Məcazlarla poetik fiqurların münasibətinin izahında terminoloji çeviklik də nəzərə alınmalıdır. Tədrisdə məcazları əsasən məna köçürməsi, poetik fiqurları isə nitqin quruluşu və ifadə üsulu ilə əlaqələndirmək mümkündür. Bununla yanaşı, bəzi vasitələrin təsnifatı müxtəlif mənbələrdə fərqli təqdim oluna bilər. Müəllim istifadə etdiyi dərslik və nəzəri mənbə ilə uyğunluğu qorumalı, əsas diqqəti vasitənin mətndəki funksiyasına yönəltməlidir.

Divan şeirində ənənəvi obrazların izahı xüsusi ehtiyat tələb edir. Gül, bülbül, şam, pərvanə, mey və saqi kimi obrazlar haqqında ilkin məlumat mətnin anlaşılmasını asanlaşdırır. Lakin həmin obrazların hər dəfə eyni məna ilə açıqlanması şeirin çoxmənalılığını məhdudlaşdıra bilər. Obrazın mənası onun digər sözlərlə münasibətindən və əsərin ümumi istiqamətindən çıxarılmalıdır. Mətnlə əsaslandırılmayan fəlsəfi və ya mistik izah yeganə düzgün şərh kimi təqdim edilməməlidir (Andrews, 1985; Pala, 2004).

Problemli suallar fərqli şərhlərin müqayisəsinə şərait yaradır. “Şair hissini nə üçün birbaşa adlandırmır?”, “Sual cümləsi dəyişdirilsə, təsir necə olar?”, “Bu obrazın başqa izahı mümkündürmü?” kimi suallar şagirdi əsaslandırılmış düşünməyə yönəldir. Müəllim fərqli cavabları qəbul edərkən onların mətnlə uyğunluğunu yoxlamalıdır. Çoxmənalılıq istənilən şərhin doğru sayılması demək deyil; şərh sözlər, obrazlar və ümumi məzmunla əsaslandırılmalıdır (Əsədova, 2023).

Qrup işi təhlilin müxtəlif istiqamətlərini birləşdirmək üçün istifadə oluna bilər. Bir qrup çətin sözləri və məcazları, digər qrup poetik fiqurları, üçüncü qrup isə lirik qəhrəmanın emosional vəziyyətini araşdırır. Ümumi müzakirədə tapıntılar əlaqələndirilir. Belə təşkil zamanı hər şagirdin fərdi iştirakı da təmin edilməlidir. Qrup təqdimatından sonra qısa yazılı izahın tələb olunması fərdi anlama səviyyəsini müəyyənləşdirməyə kömək edə bilər (Showalter, 2003).

İfadəli oxu təhlilin nəticələrinin nümayiş etdirilməsinə xidmət edir. Şagird mətnin ovqatını anladıqdan sonra vurğu, fasilə və intonasiyanı əsaslandıraraq seçir. Bədii sualın səsləndirilməsi və təzadın tərəflərinə verilən vurğu məna ilə əlaqələndirilir. Əruzla yazılmış mətnlərdə ritmin hiss etdirilməsi faydalıdır, lakin texniki vəzn təhlilinin həcmi şagirdlərin hazırlığına uyğunlaşdırılmalıdır (Benzer & Ulu, 2024).

Rəqəmsal vasitələr müşahidələri sistemləşdirmək üçün tətbiq oluna bilər. Elektron mətndə məcazların və poetik fiqurların fərqli rənglərlə işarələnməsi, səs yazılarının müqayisəsi və qısa izahların əlavə edilməsi təhlili görünən hala gətirir. Bununla belə, rəngləmə və dinləmə müstəqil nəticə sayılmamalıdır. Şagird işarələdiyi ifadənin niyə həmin qrupa aid olduğunu və hansı vəzifəni yerinə yetirdiyini açıqlamalıdır.

Yanaşmanın tətbiqində yaş və hazırlıq fərqləri əsas amillərdəndir. Klassik mətnlə yeni tanış olan şagirdlərə qısa parçalar, izahlı lüğət və istiqamətləndirici suallar təqdim etmək məqsədəuyğundur. Daha hazırlıqlı şagirdlər müxtəlif beytləri müqayisə edə, bir obrazın fərqli işlənmələrini araşdıra və təhlil

mətnləri yaza bilərlər. Eyni dərsdə çoxsaylı terminlərin təqdim edilməsi əvəzinə, az sayda anlayışın dərindən mənimsədilməsi üstün tutulmalıdır (Büker, 2025; Yeşilyurt, 2022).

Tədqiqatın məhdudiyyətləri onun nəzəri-metodik xarakteri və konkret sinif şəraitində sınaqdan keçirilməməsi ilə bağlıdır. Əsas bədii nümunə bir qəzəldən götürülmüş misradır; digər obrazlar və müəllim tərəfindən hazırlanmış ifadələr izah məqsədli nümunələr kimi işlədilir. Buna görə nəticələr bütün divan mətnlərinə və yaş qruplarına şamil edilən empirik qənaətlər kimi təqdim olunmur.

Nəticə

Divan ədəbiyyatının tədrisində mətn üzərində sistemli iş klassik poetik nümunələrin məzmun və sənətkarlıq xüsusiyyətlərinin əlaqəli şəkildə mənimsənilməsinə şərait yaradır. Məcazların və poetik fiqurların öyrədilməsi onların adlarının müəyyənləşdirilməsi ilə məhdudlaşdırılmamalı, hər bir vasitənin obrazın yaradılmasında, fikrin ifadəsində və emosional təsirin gücləndirilməsində oynadığı rol açıqlanmalıdır. İlkin oxu, lüğət işi, yaxından təhlil, müqayisə, problemli suallar və yaradıcı tapşırıqlar bir-birini tamamlayan fəaliyyətlər kimi təşkil edilməlidir. Bu ardıcıllıq şagirdin mətn haqqında ilkin təəssüratdan əsaslandırılmış şərhə keçməsinə kömək edir. İfadəli oxu isə poetik mətnin ahənginin və emosional məzmununun anlaşılmasını dəstəkləyir.

Tədrisdə şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri, dil hazırlığı və fərdi ehtiyacları nəzərə alınmalıdır. Qiymətləndirmə zamanı terminlərin düzgün işlədilməsi ilə yanaşı, poetik vasitənin funksiyasının izahı və şərhin mətnlə əsaslandırılması əsas meyarlar kimi götürülməlidir. Təklif olunan metodik yanaşma klassik irsin şüurlu mənimsənilməsinə və bədii-estetik təfəkkürün inkişafına yönəlir; onun praktik səmərəsi isə ayrıca tədris araşdırması ilə yoxlanılmalıdır.

Ədəbiyyat

Andrews, W. G. (1985). *Poetry's voice, society's song: Ottoman lyric poetry*. University of Washington Press.

Bayram, P. (2023). *Azerbaycan kadın divan şairleri (Başlangıçtan günümüze)*. Kurgan Edebiyat.

Benzer, A., & Ulu, V. (2024). Divan edebiyatı metinleri ile konuşma dersi etkinlik tasarımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (43), 1–39. https://doi.org/10.5281/zenodo.14059765

Büker, M. V. (2025). Divan edebiyatı eğitimi üzerine yazılan makalelerin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 62*(62), 126–153. https://doi.org/10.15285/maruaebd.1612084

Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi: Ölçüler, uyak, nazım biçimleri, söz sanatları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Əsədova, X. (2023, 2 oktyabr). *Öyrədici və inkişafetdirici ədəbiyyatın tədrisi*. Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu. https://arti.edu.az/2023/10/02/oyr%C9%99dici-v%C9%99-inkisafetdirici-%C9%99d%C9%99biyyatin-t%C9%99drisi/

Füzuli, M. (2005). *Əsərləri* (Cild 1). Şərq-Qərb. https://www.anl.az/el/f/fm_e1.pdf

Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. University of Chicago Press.

Pala, İ. (2004). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. Kapı Yayınları.

Rosenblatt, L. M. (1995). *Literature as exploration* (5th ed.). Modern Language Association of America.

Showalter, E. (2003). *Teaching literature*. Blackwell Publishing.

Yeşilyurt, Ş. (2022). Türk dili ve edebiyatı formasyon öğrencilerinin liselerdeki divan edebiyatı derslerine yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 225–239. https://doi.org/10.29000/rumelide.1132547